

Egy ismeretlen Dugonics-kézirat
A zágrábi „Karikléa”

BERLÁSZ JENŐ

1973-ban hivatalos kiküldetésben alkalmam volt egy hónapig Zágrábban, az ottani könyvtári-levéltári közgyűjteményekben hungarica-kéziratok után kutatni. Három intézményt látogattam meg: a Nemzeti és Egyetemi Könyvtár (Nacionalna i sveučilišna biblioteka) kéziratárát, a Jugoszláv Tudományos és Művészeti Akadémia levéltárát (Arhiv jugoslavenske akademije znanostii umjetnosti), valamint az ún. Horvát Levéltárt (az Arhiv Hrvatske-t).

A rendelkezésemre álló idő nagyobb részét a Nemzeti és Egyetemi Könyvtárban kutatva töltöttem el; jóval rövidebb ideig dolgoztam az Akadémia levéltárában, a Horvát Levéltárban meg éppen csak tájékoztam.

Kutatásom elég szép eredménnyel járt. A hungarica-kéziratok egész sorára bukkantam s ha velük — néhány kivételes darabtól eltekintve — behatóbban nem is foglalkozhattam, róluk többé-kevésbé részletes jegyzéket készítettem.

Hazatérve, gyűjtött anyagomból annak idején csupán egyetlen témáról tudtam értekezni.¹ A regisztrált kéziratok további ismertetésére — más irányú elfoglaltságom miatt — csak most, majd egy évtized után keríthetek sort.

Ez alkalommal egy a zágrábi Nemzeti Könyvtárban talált irodalomtörténeti tárgyú és jelentőségű kéziratról kívánok tájékoztatást nyújtani.

Az itteni kéziratárban sikerült a több ezer címléírást felölelő betűrendes katalógust céduláról-cédulára átnézni.² A „D” kezdőbetűs anyagot tartalmazó katalógusdobozban többek között egy ilyen címléírásra bukkantam:

DUGONICS

Karikléa. 1795.

2 kom., 241 + 233 str., XVIII. stol. 4°

R. 3488.

1. Berlász Jenő: *Újabb információk Istvánffy Miklós tékájáról. Erdélyi analekták. — A zágrábi Corvin-kódex. = Az Orsz. Széchényi Könyvtár Évkönyve. 1972. Bp. 1975. 215–244. l.*
2. Munkámhoz szíves segítséget nyújtott prof. Šime Jurić a kéziratár vezetője és Božena Kukulja kartársnő.

E lapról azt olvashattam le, hogy a tárban R. 3488. jelzet alatt Dugonics Andrásnak egy 1795-ből datált két kötetes, 241, illetve 233 lapra terjedő, 4-rét alakú *Karikléa* című kéziratos művét őrzik.

Nem lehetett számomra kétséges, hogy e katalóguscédula egy fontos kéziratra utal, amelyet okvetlen kézbe kell vennem és meg kell tekintenem.

A raktárból kihozatott, eredeti félbörkötésbe foglalt két kötetnyi művet megtekintve, a következő információk birtokába jutottam.

Az I. kötet címlapján íme, ezt olvashattam:

KARIKLÉA
Dugonics által mpria.
1795.
29^a Januarii
I.
Első könyv

A II. kötet címlapján pedig ez az írás állt:

KARIKLÉA
Dugonics által mpria.
1795.
Die 19. Februarii
II.
Második könyv

Ami a kötetek belsejét, szövegrészét illeti, annak behatóbb tanulmányozására nem volt időm. De annyit mégis megállapíthattam, hogy nem verses, hanem prózai műről van szó, amelynek főszereplője egy Karikléa nevű etiópiai királylány.

A köteteket forgatva, feltűnt még az is, hogy a szöveg az egész műben kétféle fogalmazásban van meg. Bárhol nyitottam ki ui. a könyv alakú manuscriptumot, mindenütt azt a furcsaságot tapasztaltam, hogy a jobb oldalon levő szöveg sehol sem folytatása a bal oldalon levőnek, hanem annak többé-kevésbé eltérő változata, továbbá, hogy a jobb oldali fogalmazás végig az egész műben egy-egy nagy X alakú tollvonással át van húzva, azaz érvénytelenítve van.

Az I. kötet előzéklapján egy fontosnak látszó possessor-bejegyzést is találtam. Ez így szól:

„*Mérei Sándoré mpria.*

*A' Szerzőnek ajándéka — örök emlékezetül. Pesten, 1796. 17^{ik}
Juliusb' — sokkal minék előtte ki adódott volna.*”

A bejegyzésen kívül mindkét kötetben a címlapon egy-egy ellipszis alakú bélyegzőlenyomatot is észrevehetünk, amely még egy másik possessor nevét is megőrizte. A kis, mintegy 3 cm hosszú lenyomatban ez áll: G. von Mérey.

Ennél többet hazai segédkönyvek híján nem tudtam tisztázni. Bele kellett nyugodnom abba, hogy e kéziratos műről tüzetesebb tájékoztatást majd csak idehaza szerezhetek. Erre azonban — mint említettem volt — csak most tudtam sort keríteni.

Az alábbiakban Dugonicsnak szóban forgó kéziratával kapcsolatban a következő konkrét kérdések tisztázását kíséreltem meg:

1. Ismeretes-e irodalomtörténetírásunk előtt e jeles szerzőnek *Karikléa* című műve?
2. Megjelent-e nyomtatásban ez a mű?
3. Előfordul-e hazai közkönyvtáraink valamelyikében e kéziratnak egy másik példánya?
4. Ha van e műnek hazai példánya is, vajon hogy viszonylik az esetleg kinyomtatott műhöz?
5. Mit lehet megtudni a zágrábi kéziratban szereplő possessorokról?
6. Hogyan került a *Karikléa* kézírata Zágrábba?

*

Ami az első két kérdést illeti, ezeket megválaszolni fölöttebb egyszerűnek látszott, hiszen idevágólag három alapvető bibliográfiai mű is rendelkezésünkre áll: nemcsak Szinnyei *Magyar Írókjának* 1893-ban kiadott II. kötete,³ hanem Kókay Györgynek 1975-ben megjelent nagyszerű munkája: *A magyar irodalomtörténet bibliográfiája 1773–1849*⁴ is. S ezek mellett még egy speciális *Dugonics-bibliográfia*, melyet Gyuris György készített s tett közzé 1969-ben.⁵

Annál nagyobb volt a meglepetésem, amikor Dugonics kinyomtatott műveinek sorában *Karikléa* címűre egyik említett bibliográfiában sem tudtam ráakadni. Sőt a jeles szerző után fennmaradt rengeteg kézirat között sem találtam ilyen című munkát Szinnyeinek idézett II. kötetében.

Ennek alapján kézenfekvő lett volna arra következtetni, hogy a zágrábi kézirat egy teljesen ismeretlen Dugonics-művet tartalmaz. Ám ebbe mégsem lehetett belenyugodni. Elő kellett venni e nemzetébresztő írónak két életrajzát: Endrődi Sándor⁶, illetve Prónai Antal⁷ feldolgozását is.

S bármily különösnek tűnik is, a rejtélyt ezen az úton sikerült megoldani!

Endrődi munkájának 105. lapján találtam meg a titok kulcsát. Itt a szerző arról ír, hogy Dugonics — Landerer Mihály kiadó felhívására — a XVIII. század utolsó évtizedében miként rendezte sajtó alá Gyöngyösi István *költeményes maradványait*, majd ennek kapcsán megemlíti, hogy

3. A vonatkozó helyek: II. köt. 1114–1121. h.

4. Kókay, i. m. 413–419. l.

5. Gyuris György: *Dugonics András*. Bibliográfia. Szeged, 1969.

6. Endrődi Sándor: *Dugonics András*. Bp. (1881.)

7. Prónai Antal: *Dugonics András életrajza*. Szeged, 1903.

volt Gyöngyösinek egy olyan nagyobb elbeszélő költeménye is, amelyet Héliodorosz — egy III. századi bizánci író — *Aithiopia* című regénye⁸ nyomán *új életre hozott: Chariclia* címen⁹ dolgozott fel. Azt is megjegyzi még Endrődi, hogy Dugonics Gyöngyösinek e költeményét nem találván az eredeti görög mű hű tolmácsolásának, indítatva érezte magát, hogy vállalja Héliodorosz regényének újra feldolgozását. S valóban — így végződik az életrajzban e téma — az etiópai királylány és Theagenész „történetét” regény formájában újra megírta és 1798-ban két kötetben ki is nyomatta, művének azonban a zágrábi kéziratban szereplő *Karikléa* helyett *A szerecsenek* címet adta.

Az Endrődi-féle életrajz után Prónaiét is elővettük. Innen is sikerült egy fontos kiegészítő információt szereznünk. Megtudtuk, miért nem találta Dugonics elfogadhatónak Gyöngyösi *Charicleáját*. Azért, mert összehasonlítván ennek előadását Héliodoroszéval, rádöbbsent, hogy Gyöngyösi a maga költeményének csak egy részében (az első öt ún. könyvben) követte Héliodorosz elbeszélését, a többit ő maga koholta.¹⁰

Tovább gyarapította idevágó ismereteinket Rajka Lászlónak 1917-ben megjelent értekezése, amely amellet, hogy a Gyöngyösi előtti *Karikléa*-átültetések kísérleteit feltárta — azt is kiderítette, hogy Dugonics az ő regényét az *Aithiopikának* Hieronymus Commelinus kiadásában, 1596-ban megjelent párhuzamos latin—görög szövege alapján dolgozta fel.¹¹

Mindezek alapján tehát megállapítható, hogy a zágrábi *Karikléa* című két kötetes kézirat — tartalmát tekintve — tulajdonképpen azonos *A szerecsenek* című két kötetes, 1798-ban megjelent Dugonics-regénnyel.

Ezt a művet, ti. *A szerecseneket* csakugyan meg is találtuk mind Kókay, mind Gyuris, mind Szinnyei bibliográfiájában. Megtudhattuk belőlük, hogy a nyomtatott mű pontos leírása ez:

*A' szerecsenek. Újjabb életre hozta
Dugonics András királyi oktató. Első
Könyv: Európai esetek. — Második Könyv:
Afrikai esetek. Pozsonban és Pesten.
Füskuti Landerer Mihály bötüivel és
költcségével. 1798.*

8. Héliodoroszról és regényéről Pecz Vilmos: *Ókori lexikon*. Bp. 1902. 876. l. A regény eredeti görög címe: *Σύνταγμα τῶν περὶ Θεαγένην καὶ Χαοίλειαν Αἰθιοπικῶν*.
9. Gyöngyösi költeményének teljes címe: *Új életre hozott Chariclia, Avagy A Chariclia ritka példájú, és az olvasásra kedvet adó históriájának némelly régi versek rongyábul, és azoknak sok fogyatkozásibul újabb és jobb rendben vétele ...* Buda, 1700. (Későbbi kiadásai: Buda, 1733, 1735, 1763 és h. n. 1742.) — A „régí versek rongyábul” szavakkal a szerző bizonyára Czobor Mihálynak XVII. század elejei kéziratára vagy azok töredékeire utal.
10. Prónai, i. m. 146—149. l.
11. Rajka László: *Heliodoros Aithiopikájának feldolgozásai a magyar ΗΑΙΟΔΟΥΡΥ* Kolozsvár, 1917. — A Dugonics által használt Athiopia-kiadás: *irodalomban. ΑΙΘΙΟΠΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΑ ΔΕΚΑ. Heliodori Aethiopicorum libri X collatione MSS Bibliothecae Palatinae et aliorum emendati et multis locis aucti, Hieronymi Commelini opera.* (Heidelbergae.) Apud Hieronymum Commelinum. Anno MDXCVI. Az interpretáció Stanislaw Warszewiczki munkája.

Az egyetlen modern mű, amelyben Dugonicsnak e regényét sem *Karikléa*, sem *A szerecsenek* címen nem találtuk meg, az az Akadémia Irodalomtudományi Intézetében készült *Magyar Irodalomtörténet* III. kötete.¹² Ez annál különösebb, mivel e munka nemcsak történeti előzményei és terjedelme miatt, hanem mint a barokk regény dekadenciájának egyik jellegzetes terméke is említésre méltó.¹³

*

Arra a kérdésre, hogy a zágrábi példányon kívül a *Karikléának* vagyis *A szerecseneknek* van-e hazai közgyűjteményben is kéziratos példánya, minden nehézség nélkül megfelelhetünk. Elővéve az *Országos Széchényi Könyvtár Magyar nyelvű újkori kötetes kéziratainak* 1956-ban megjelent katalógusát, ennek II. kötetében a *Quart. Hung.* 167. tételszám alatt megtaláljuk a keresett kéziratot. Leírása így szól:

„*A Szerecsenek. Újabb életre hozta*
Dugonics András Királyi Oktató . . . 1788.”
Autogr. f. 2^v-n „Dugonics Oszlopa” c.
tusrajz. 435 f. 245 × 190 mm.
Poss. Eggenberger József, OSZK 1805.

*

Hasonlóképpen könnyen és biztosan megválaszolhatjuk az általunk fölvetett negyedik kérdést is. Ha ui. ezt a kéziratot összevetjük a Landerer által kiadott nyomtatott művel, kiderül, hogy a kettő egymással teljesen megegyezik úgyannyira, hogy a nyomtatott kiadvány a kézirat szövegét nemcsak tartalmilag követi hűségesen, hanem formailag is teljesen alkalmazkodik hozzá, mintegy tükröképét adja a kéziratnak: a könyv minden egyes lapján ugyanaz a szövegrész van kinyomtatva, mint ami a kézirat megfelelő lapjain áll.

Egyetlen olyan adat fordul elő a kézirat katalógusbeli címleírásában, ami a nyomtatott mű megfelelő helyével nem egyezik, ti. a datálás. A kézirat ui. — mint jeleztük — 1798-ban jelent meg, a katalógus ellenben 1788-at közöl. Meggyőződöttünk azonban róla, hogy az utóbbi évszám sajtóhiba.

*

Ami a zágrábi *Karikléa*-kézirat két possessorát illeti, e tekintetben először azt kell tisztázni, ki is volt az a Mérey Sándor, aki 1796-ban, „sokkal minek előtte ki adódott volna”, Dugonicstól ajándékkul kapta a pesti kéziratnál (és a kiadványnál) három évvel korábról, 1795-ről datált manuscryptumot.

12. *A magyar irodalom története*. III. köt. Szerk. Pándi Pál. Bp. (1965.)

13. Kratochvill Baróti Dezső: *Dugonics András és a barokk regény*. Szeged, 1934. 23. l.

Erre a kérdésre is könnyűszerrel lehet válaszolni, minthogy Szinnyei *Magyar írókjának* VIII. kötete 1103—1106. hasábjain nevezettről hosszas tájékoztatást kapunk. Kiderül innen, hogy a kézirat első possessora az előkelő középnemes Kaposmérői Mérey-család sarja volt, azon ősi famíliáé, amely az előnevétül használt Kaposmére falut még a XIII. században IV. Béla királytól kapta donációként.¹⁴

A szóban forgó Mérey Sándor 1779-ben született mint Mérey Lajos kir. táblai ülnök és Dióssy Anna fia. E rangos nemesifjú a kilencvenes években a pesti egyetem jogtudományi karának hallgatója volt, s már ekkor is foglalkozott irodalommal. Glosius Sámuelnek, Pest megye főorvosának felszólítására anyanyelvünkre fordította a bécsi Hofbibliothek igazgatójának, az európai híró Michael Denisnek a magyar nemzethez intézett *Propecticon inclitae nationi Hungarici* című dicshimnuszát s ezt 1796-ban nyomtatásban is megjelentette. Emellett ugyanezen időben több külföldi, többnyire német színjátékot is lefordított magyarra.¹⁵ Nyilvánvaló, hogy mint kezdő szépíró kapcsolatba került a közismert nagy mesterral, Dugonicsal, aki — úgy látszik — annyira megkedvelte és megbecsülte az ifjút, hogy *Karikléjának* 1795-ben írt eredeti kéziratát emlékül adta neki.¹⁶ — Mérey tanulmányai végeztével közhivatali és közéleti pályára lépett: már 1800-ban a Kir. Tábla jegyzője volt, kevéssel utóbb kir. ügyész, majd országgyűlési követ, főispán, vbt. tanácsos, kir. kamarás lett, végül pedig elnyerte az egyik legmagasabb országos főméltóságot, a királyi személynökséget. Érdekes, hogy politikai karrierje ellenére sem hagyott fel az irodalmi tevékenységgel: évtizedeken keresztül folytatta ifjúkorában megkezdett drámafordítói munkásságát. Szinnyei bizonyossága szerint, fordításainak egész sora maradt ránk. Tagja volt a Pest vármegyei magyar színjátszó társaságra felügyelő bizottságnak is.¹⁷

Íme, ez az előkelő literary gentleman volt Dugonics *Karikléa*-kéziratának első possessora.

Hogy ki volt az a G. von Mérey, akinek bélyegzőlenyomata is szerepel a zágrábi kéziratban, nem állapítható meg. Mérey Sándornak ui. több gyermeke volt, de egyiknek a neve sem kezdődött G. betűvel. Feltehetőleg ez a második possessor egy rokon volt, mégpedig horvátországi rokon. A Mérey-családnak ui. egyik ága — általunk nem ismert időben — a Dráván túl

14. Nagy Iván: *Magyarország családai*. VII. köt. Pest, 1860. 415. skk. 1.

15. Szinnyei, i. m. VIII. köt. 1103—1105. h. — 1796-ban egyébként még egy becesz irodalom-, illetve színészettörténeti forrásul szolgáló jegyzéket is készített Mérey a XVIII. század második felében magyar szerzők által írt eredeti és fordított színművekről. E munkáját (*Magyar játékszíni darabok lajstroma a magyar fordítók és szerzőik nevek rengyében, három szakaszokra osztva*) az eredeti kéziratról leírva egész terjedelmében közli Bayer József: *A magyar drámai irodalom története* című alapvető munkájának II. kötetében, Bp. 1897. 409—426. l.

16. Tette ezt a szerző annál inkább, mivel a *Karikléa* tervezett kiadása elé Csokonai Vitéz Mihály által 1795-ben *Dugonics oszlopa* c. versét némely hiányaiban Mérey egész terjedelmében közli Prónai, i. m. 149. l. — Az 1789-i kiadás megjelenése előtt Csokonai — akit úgy látszik ekkor egy új ünnepi óda megírására kértek fel — így nyilatkozott: „*Allítanék Dugonicsnak itt is örök oszlopot újra, de minék rakják, lám negyedik éve rakék.*” Csokonai Vitéz Mihály minden munkája. I. köt. Bp. 1973. 421. l.

17. Szinnyei, i. m. uo.

szerzett magának birtokot s beleolvadt a horvát nemességbe, elhorvátosodott.¹⁸ Mint ilyen nem állt egymagában: évszázadokon át — rendszerint házasságkötés révén — számos magyar nemes család települt meg Horvátországban s lett horváltá. Ám az ilyen, egymástól elkülönült rokoncsaládok tagjai között azért nem szakadt meg minden kapcsolat. Így a magyar és horvát anyanyelvű Méreyek között sem. A gimnáziumban elsajátított latin nyelv már a korábbi századokban lehetővé tette köztük akár az írásbeli, akár a szóbeli érintkezést. De a XVIII—XIX. század fordulóján már összekötő kapocs szerepét játszhatta közöttük a német nyelv is, amelyet a legjelentősebb középneemes családok fiai többnyire szintén megtanultak, akárcsak a mágnásifjak. (A bécsi Teréziánium tanulóinak névsora meggyőző bizonyosságot nyújt erre.) A katonai pályára, vagy nyugati főiskolákra való tanulásra szükséges előkészület ezt okvetlenül megkövetelte. A német nyelvnek a középneemesség körében való használatára a legismertebb példa Kazinczyé. De közvetlen bizonyítékul éppen Mérey Sándor német műveltsége szolgál.

Mindezek alapján okkal feltehetjük, hogy G. von Mérey, Sándor rokónához hasonlóan, mélyen gyökerezett a német kultúrában, sőt talán az anyja is német nő volt. Ez lehet a magyarázata annak, hogy nevét von szócskával összekötve írta. De a magyar nyelvet is jól kellett ismernie — ezt talán hosszabb ideig tartó magyarországi tartózkodása idején sajátította el —, különben aligha törekedett volna Mérey Sándortól, vagy annak hagyatékából a magyar *Karikléát* megszerezni. Halála után azonban Dugonics műve Horvátországban maradt s valamelyik örököse révén közvetlenül vagy közvetve kerülhetett a Horvát Nemzeti Könyvtárba.

*

Összefoglalva az elmondottakat, a szóban forgó zágrábi kéziratról a következőket állapíthatjuk meg:

1. A *Karikléa* nem ismeretlen mű, hanem *A szerecsenek* című Dugonics-regény variánsa, korábbi, úgylehet első kidolgozása.
2. A mű 1798-ban *A szerecsenek* címen került sajtó alá s vált publikussá.
3. A zágrábi *Karikléa* nem egyetlen kéziratossá kidolgozása a szóban forgó műnek. Van egy hazai kidolgozása is, amelyet az Országos Széchényi Könyvtár őriz *A szerecsenek* címváltozatában.
4. *A szerecsenek* kinyomtatása a Széchényi Könyvtár példánya alapján történt.
5. A zágrábi kéziratnak a szerző után Mérey Sándor előkelő nemesúr volt az első possessora, aki maga is évtizedeken át foglalkozott irodalommal.
6. A zágrábi *Karikléa* a Mérey-család horvátországi ágának egyik tagja, G. von Mérey hagyatékából kerülhetett horvát nemzeti tulajdonba.

18. Boničić, Ivan von: *Der Adel von Kroatien und Slavonien*. Nürnberg, 1899. — *Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch*. Bd. IV., Abt. 13., S. 117., Tafel 84.

EIN UNBEKANNTES DUGONICS-MANUSKRIFT.
DIE ZAGREBER „KARIKLÉA“

J. BERLÁSZ

Der Verfasser fand während seiner Forschungen in der kroatischen National- und Universitätsbibliothek den handschriftlichen Roman *Karikléa* von András Dugonics (1740–1818), dem bedeutenden ungarischen Roman- und Bühnenschriftsteller, dem führenden literarischen Vertreter des adelig-nationalen Widerstandes unter dem Kaiser Joseph II. vor. Über den Roman konnte an Ort und Stelle nicht festgestellt werden, ob er in Druck erschien, ob er überhaupt der ungarischen Literaturgeschichte bekannt ist. Es konnte auch nicht festgestellt werden, wie das ungarische Manuskript in die kroatische Nationalbibliothek geraten ist.

Die ungarischen Fachbibliographien zu Hause untersuchend schien es so, daß die *Karikléa* als Werk unseren Literaturhistorikern nicht bekannt ist, weil es weder von der aus 14 Bänden bestehenden, zwischen 1891 und 1914 erschienenen Bibliographie von József Szinnyei, noch von der von György Kókay im Jahre 1975 herausgegebenen modernen literaturgeschichtlichen Bibliographie, nicht einmal von einer im Jahre 1969 erschienenen speziellen Dugonics-Bibliographie registriert wurde. Es wurde sogar von der neuen fünfbändigen Synthese *A magyar irodalom története (Die Geschichte der ungarischen Literatur)* nicht erwähnt.

Das Rätsel konnte durch zwei Dugonics-Biographien, durch die von Sándor Endródi im Jahre 1881 und durch die von Antal Prónai im Jahre 1903 herausgegebenen Werke, sowie durch die Abhandlung von László Rajka aus dem Jahre 1917 und mit der Hilfe der Forschungen des Verfassers in der Széchényi Nationalbibliothek gelöst werden.

Alle aufgeworfenen — der Zahl nach sechs — Fragen des Verfassers konnten in genügender Weise beantwortet werden. Es konnte festgestellt werden:

1. Die *Karikléa* ist kein unbekanntes Werk, sondern eine Variante, wahrscheinlich die erste Fassung des Romans *A szerecsenek (Die Mohren)*, den Dugonics auf Grund des Romans *Aithiopika* von Heliodoros, dem byzantinischen Schriftsteller aus dem 3. Jahrhundert geschrieben hat.

2. Das Werk wurde im Jahre 1798 in Druck gegeben.

3. Die *Karikléa* von Zagreb ist nicht die einzige Manuskriptbearbeitung des Romans. Eine Variante mit dem Titel *A szerecsenek* besitzt die Széchényi Nationalbibliothek.

4. Der Druck des Werkes *A szerecsenek* erfolgte auf Grund des Manuskripts unserer Bibliothek.

5. Die Zagreber *Karikléa* bekam ein vornehmer Adelige, Sándor Mérey, Übersetzer deutscher Dramen, als Geschenk von Dugonics im Jahre 1796.

6. Aller Wahrscheinlichkeit nach konnte die *Karikléa* von diesem Mérey in den Besitz eines Mitgliedes des kroatischen Zweigs der Mérey-Familie — nach dem Besitzstempel auf dem Manuskript — G. von Mérey und dann wahrscheinlich im vorigen Jahrhundert in kroatisches Nationaleigentum geraten.